

verschenen in Afval!, april 2007 (ongeredigeerde versie)

Maatwerk met één branchecatalogus

Arbocatalogus moet arbeidsomstandigheden beter regelen

Sinds dit jaar mogen branches, bedrijven en werknemersorganisaties samen arboregels uitwerken in een arbocatalogus. De afvalsector staat voor de uitdaging om zo'n catalogus op te stellen. Drie van de betrokken partijen, de Vereniging Afvalbedrijven, Transport en Logistiek Nederland en de AbvaKabo zien het meeste heil in één arbocatalogus voor de gehele sector. Volgens Remco van Schaik en Josien Paap van het Nederlandse normalisatie-instituut NEN is de arbocatalogus een mooie kans voor branches en bedrijven.

door: Gabor Mooij

Vanaf 1 januari is de gewijzigde Arbowet van kracht. Niet langer stelt de overheid alle arboregels vast waaraan bedrijven moeten voldoen. In de wet staan alleen nog algemene doelvoorschriften voor goede arbeidsomstandigheden. Deze voorschriften geven aan welk niveau van bescherming bedrijven hun werknemers moeten bieden om te zorgen dat deze veilig en gezond werken. De werkgevers en werknemers in de afzonderlijke branches mogen de doelvoorschriften uitwerken met een zogeheten arbocatalogus. In deze catalogus kunnen ze methoden en technieken beschrijven en best practices, normen en praktische handleidingen opnemen.

Remco van Schaik is standardization consultant arbeid bij NEN, een instituut dat in Nederland normen vastlegt. Een arbocatalogus is volgens hem een som van maatregelen die een branche of een bedrijf treft om risico's te beperken of op te heffen. "De wet zegt overigens nergens dat een bedrijf of branche een arbocatalogus op moet stellen", merkt Van Schaik's collega Josien Paap op, die als afdelingsmanager arbeid bij NEN werkt.

Nieuw aan de arbocatalogus is dat de werkgevers en werknemers samen de maatregelen bij de risico's in hun bedrijf of sector bepalen. Van Schaik: "Eerder schreef de overheid dit landelijk voor." De toezichthouder op de arbeidsomstandigheden, de arbeidsinspectie, gebruikt de arbocatalogus als leidraad. Hiervoor is het wel nodig dat diezelfde inspectie de catalogus na een marginale toetsing goedkeurt. De arbeidsinspectie kijkt onder andere of de catalogus voldoet aan de wet en of zowel werkgevers als werknemers betrokken zijn geweest bij de totstandkoming ervan. "De arbeidsinspectie heeft aangegeven vooral bedrijven te controleren die geen arbocatalogus toepassen", zegt Jeanne Kok, secretaris van het platform Kwaliteit Arbo en Milieu (KAM) van de Vereniging Afvalbedrijven.

Herstructurering

Van Schaik stelt dat het belangrijk is dat werknemers en werkgevers bij het opstellen van een arbocatalogus eerst bepalen wat hun ambitieniveau is. "Dat is de belangrijkste stap, want ze spreken dan af wat ze willen bereiken. Dat moet zo concreet mogelijk gebeuren."

Een tweede punt waar de betrokken partijen volgens hem op moeten letten, is dat de arbocatalogus niet een te algemeen of beknopt verhaal wordt. Verder vindt Van Schaik dat branche-organisaties moeten oppassen dat ze niet te paternalistisch zijn. "Een branchevereniging moet bedrijven voldoende betrekken in het proces." Een vierde waarschuwing die hij geeft is dat de partijen achter de arbocatalogus het wiel niet opnieuw moeten willen uitvinden. "De arbocatalogus is voor een groot deel een herstructurering van wat er al is. Belangrijk is vooral dat er afspraken tussen werkgevers en werknemers komen."

Paap benadrukt dat de arbocatalogus een 'levend' document moet zijn. "Dat doe je door voor de catalogus een managementsystematiek te gebruiken. Dit betekent dat een branche of bedrijf concrete acties en plannings aan de catalogus koppelt. Het is verder belangrijk dat bedrijven en de branche-organisaties regelmatig ervaringen uitwisselen."

De opstellers van een arbocatalogus moeten volgens Paap gericht aandacht schenken aan communicatie en aan de procesbegeleiding. Ook benadrukt ze het belang van voorlichting over de arbocatalogus. "De arbeidsinspectie kijkt ook naar de mate waarin een catalogus bekend is bij de betrokken bedrijven en werknemers."

Van Schaik: "Een andere voorwaarde van de arbeidsinspectie is dat de tekst van de arbocatalogus begrijpelijk is. Het hangt dan af van het opleidingsniveau van de werknemers hoe de tekst eruit ziet."

Paap wijst erop dat bedrijven werknemers niet alleen met tekstmateriaal, maar ook met filmpjes kunnen voorlichten over de inhoud van een arbocatalogus.

Branchecatalogus

Zowel een complete branche als een afzonderlijk bedrijf mag een arbocatalogus opstellen. “Risico’s kunnen in een branche verschillen, waardoor het op brancheniveau soms lastig is om maatregelen te bepalen die voor alle bedrijven bruikbaar zijn”, stelt Van Schaik. “Het kan daarom handiger zijn dat een bedrijf zelf een arbocatalogus opstelt. Een andere oplossing is dat een branche algemene keuzes maakt en de uitwerking op details aan bedrijven overlaat.” Een bedrijf zal net als branche-organisaties moeten overleggen met de werknemers. Paap: “Het moet de ondernemingsraad (OR) of personeelsvertegenwoordiging bij het maken van de arbocatalogus betrekken.”

Kok vindt het belangrijk dat er een branchecatalogus komt. “De Vereniging Afvalbedrijven wil niet dat bedrijven op arbeidsomstandigheden met elkaar concurreren. Het is niet de bedoeling dat bedrijven bepaalde noodzakelijke veiligheidsmaatregelen achterwege laten om goedkoper te zijn dan de concurrent.”

Fred Bos, coördinator CAO Afval en Milieu van de AbvaKabo, is om diezelfde reden geen voorstander van een catalogus voor afzonderlijke bedrijven. “Daarnaast vraagt het veel van de OR’s om te bepalen hoe je arbeidsomstandigheden in een bedrijf regelt en hoe je concurrentie op die omstandigheden voorkomt.”

Paul van der Linde, secretaris deelmarkt afvalstoffentransport bij Transport en Logistiek Nederland staat op zich positief tegenover een gezamenlijke catalogus. Hij heeft er nog wel wat twijfels over. “Een groot deel, 80 tot 90 procent, van wat er in de catalogus moet staan, is er al. Ik zie dan ook niet heel veel veranderen met één arbocatalogus. Daarnaast komen we als transporteurs overal, zodat we in principe bij elke arbocatalogus partij zijn. Dat vergt teveel van onze organisatie. Daarom vragen we ons af of we ons niet beter kunnen richten op de arbocatalogus voor de transportbranche en daarin rekening houden met de plaatsen waar we komen.”

Volgens Bos is de AbvaKabo voorstander van één catalogus voor de branche. “Het is mij nog niet bekend hoe de andere vakbonden tegenover de arbocatalogus staan. Ik ga er echter van uit dat zij een gezamenlijke catalogus ook de beste optie vinden.”

Er is al een eerste bijeenkomst geweest waarbij de brancheverenigingen ‘brainstormden’ over de arbocatalogus. “In april is er een volgende bijeenkomst en het is de bedoeling dat de vakbonden daar ook bij zijn”, vertelt Van der Linde. Bos bevestigt dat de AbvaKabo is uitgenodigd voor het overleg in april.

“Ik verwacht dat het in de loop van april wel duidelijk zal zijn wat er voor de branche gaat gebeuren”, zegt Kok. Van der Linde “Het moet mogelijk zijn om afspraken te maken, omdat we hetzelfde belang hebben.”

Ingewikkeld

Het opstellen van een gezamenlijke arbocatalogus is niet alleen lastig vanwege het aantal betrokken partijen. Ook de vele soorten werkzaamheden op afvalgebied maken het een ingewikkeld verhaal. “Een oplossing is dat je de catalogus verdeelt in verschillende technische modules. Daarnaast kan je er een algemeen deel over afval in opnemen en een gedeelte voor bijzondere afvalstromen zoals asbest en ander chemisch afval”, stelt Kok.

Volgens Bos is het belangrijk dat je snel zaken kunt opzoeken in de arbocatalogus. “De catalogus moet zo overzichtelijk mogelijk zijn”, vindt ook Van der Linde. “Je werkt alles uit of je laat ruimte”, beklemtoont Kok. “Dat laatste ligt het meeste voor de hand, omdat de catalogus vooral bruikbaar moet zijn.”

Veel materiaal dat in de catalogus moet komen te staan, bestaat al. “Je zal eerst aan de hand van de afvalketen moeten inventariseren wat er al is en waar nog normen en maatregelen ontbreken”, denkt Van der Linde. “Het is al een hele kluit om alle normen die er al zijn te verzamelen”, verwacht Bos. Kok benadrukt dat de branche gebruik moet maken van de kennis die de bedrijven in huis hebben. “We zullen een doorsnede van onze leden raadplegen en de KAM-coördinatoren van die bedrijven vragen welke aspecten volgens hen in de catalogus moeten staan.”

Er bestaat nogal wat overlap tussen de activiteiten waaruit het afvalproces bestaat. Hierdoor kan het onduidelijk zijn wie verantwoordelijk is voor bepaalde risico’s. “Daarbij moet je bijvoorbeeld denken aan een chauffeur die handelingen verricht om afval te lossen bij een afvalverwerkingsbedrijf”, zegt Kok. “We zullen daarom in de arbocatalogus aandacht moeten schenken aan de afstemming tussen de verschillende fasen en partijen in het afvalproces.”

Bos vindt dat de arbocatalogus zo helder mogelijk moet aangeven wat de voorschriften en verantwoordelijkheden zijn in de verschillende situaties. “Een duidelijke arbocatalogus kan ook een

goed toetsingskader zijn voor de rechter als deze moet oordelen of er sprake is geweest van nalatigheid.”

Kans

Het is nog niet bekend of en wanneer er een arbocatalogus voor de afvalsector komt. “De samenwerking tussen de verschillende partijen moet nog van de grond komen en we moeten de financiering van de catalogus nog afronden”, zegt Kok. Van der Linde: “Als we besluiten een catalogus te maken dan verwacht ik dat dit jaar duidelijk wordt wat er al is aan inhoud voor de catalogus en wat er nog ontbreekt. Bos denkt dat het ongeveer een jaar gaat duren voor de arbocatalogus er is. “De reden daarvoor is vooral het complexe overleg dat nodig is.”

Zolang bedrijven of branches geen arbocatalogus opstellen, blijven de arboregels van de oude arbowetgeving voor hen gelden. Deze verdwijnen echter definitief in 2010. “De arbeidsinspectie zal bedrijven die dan nog niet werken met een arbocatalogus beoordelen op basis van de stand van wetenschap en techniek en op basis van de algemene voorschriften in de arbowet”, aldus Van Schaik. “Zowel de toezichthouder als de bedrijven zijn daar veel meer tijd aan kwijt dan als er een arbocatalogus als leidraad zou liggen.”

“De arbocatalogus is een mooie kans”, vinden Van Schaik en Paap. “Branches en bedrijven kunnen ermee laten zien dat ze hun zaakjes goed voor elkaar hebben”, aldus van Schaik. Paap: “Het biedt bedrijven ook een goede gelegenheid om kennis en ervaringen uit te wisselen. De catalogus kan zo de samenwerking in een branche bevorderen.”